

UDK: 347.2:341.9(497.11)

САЗНАЊЕ И ПРИМЕНА СТРАНОГ ПРАВА У МЕЂУНАРОДНОМ ПРИВАТНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сања Станковић*

Данас, се услед прекограничног кретања људи, робе, капитала и пружања услуга јавља све већи број спорова са међународним елементом. Када се пред надлежним домаћим органом води поступак у коме се расправља о правном односу или правном питању са међународним елементом, домаћи орган посредством колизионе норме по службеној дужности утврђује право које државе се примењује на тај однос или то питање. Уколико је потребно применити право стране државе, надлежни орган га по службеној дужности утврђује и примењује. У Републици Србији начини сазнања садржине страног права су прописани законом који регулише материју међународног приватног права (Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља), двостраним уговорима који регулишу материју међународне правне помоћи, вишестраним уговором *sedes materiae*, односно Европском конвенцијом о обавештењима о страном праву и вишестраним уговорима *lex specialis*. Циљ рада је да представи и анализира решења из ових правних извора и да их међусобно упореди. Притом, даје се и кратки осврт на решења садржана у правима државама региона.

Кључне речи: двострани уговор, вишестрани уговор, колизиона норма, начин сазнања страног права, примена страног права, централни орган

---

* Министарство финансија Републике Србије, Студентска 37Б/25, Београд, докторанд на Правном факултету Универзитета у Нишу; контакт: sanjastankovic79@gmail.com

1. УВОД

Када се пред надлежним домаћим органом води поступак у коме се расправља о правном односу или правном питању са међнародним елементом, домаћи орган посредством колизионе норме по службеној дужности утврђује право које државе се примењује на тај однос или то питање. Када колизиона норма упути на примену страног права, надлежни орган је дужан да *ex officio* утврди садржину тог права и примени га.

У правној теорији у погледу правне природе страног права постоје два становишта: прво, да је страно право чињеница коју странка треба доказати (нпр. Енглеска, Америка) и друго, да је страно право „право“ које се сазнаје и примењује *ex officio* (нпр. Србија, Хрватска, Црна Гора, Северна Македонија, Словенија, Мађарска, Аустрија) (Варади и др., 2012). Постоје правни пореци (нпр. Француска, Данска, Финска) у којима правна природа колизионих норми зависи од правне природе предмета спора, односно ако је статусни или породични спор колизионе норме су императивне природе и примењују се *ex officio*, а ако је спор о уговорним или вануговорним односима, колизионе норме су диспозитивног карактера, што значи да странке морају да се позову на њих да би дошло до њихове примене (Ђорђевић и Мешкић, 2016).

Када је сазнање страног права тешко или изискује доста времена и несразмерно високе трошкове, у упоредној пракси и теорији се јављају два алтернативна решења која надлежном органу омогућавају да одустане од његовог утврђивања и примене (Варади и др., 2012). Прво решење је да суд примени *lex fori*, а друго решење је да суд примени сродно право (Варади и др., 2012). У правној теорији Србије јављају се два става поводом претходно наведеног. Први је да се орган не може ослободити сазнања и примене страног права, јер би дошло до неоправданог проширења примене домаћег права, а други је да није разумно од органа очекивати да увек зна тачну садржину страног права, те да је потребно применити домаће материјално право (Станивуковић и Живковић, 2013).

Правни извори, који регулишу начин сазнања садржине страног права и његову примену, су међнародни уговори (двострани и вишестрани) и закон који уређује материју међнародног приватног права. Начин на који ће надлежни орган сазнати садржину страног права зависи од тога да

ли је држава чије право треба да примени уговорница вишестраног уговора или двостраног уговора. Уколико је држава уговорница вишестраног уговора примењује се вишестрани уговор, у супротном примењује се двострани уговор. Када држава није уговорница ни вишестраног ни двостраног уговора примењује се закон.

У Републици Србији правни извори су: вишестрани уговор *sedes materiae* (Европска конвенција о обавештењима о страном праву (у даљем тексту: Европска конвенција)),¹ вишестрани уговори *lex specialis* донети под окриљем универзалних и регионалних организација (Конвенција о остваривању алиментационих захтева у иностранству,² Хашка конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце,³ Хашка конвенција о олакшању међународног приступа судовима,⁴ Хашка конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељског дговорности и мера за заштиту деце,⁵ Хашка конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења⁶, Европски споразум о прослеђивању молби за судску помоћ⁷ и Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и опоновном успостављању односа старања⁸), двострани уговори који регулишу међународну правну помоћ⁹ и Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља¹⁰ (у даљем тексту: ЗРСЗ).

Циљ рада је да изврши анализу начина сазнања садржине страног права садржаних у правним изворима Републике Србије, као и да укаже

¹ СлужбенилистСФРЈ - Међународниуговори, бр. 7/91.

² СлужбенилистФНРЈ – Међународниуговориидругиспоразуми, бр. 2/60.

³ СлужбенилистСФРЈ – Међународниуговори, бр. 7/91.

⁴ СлужбенилистСФРЈ – Међународниуговори, бр. 4/88.

⁵ Сл. гласникРС – Међународниуговори, бр. 20/2015.

⁶ СлужбенигласникРС - Међународниуговори, бр. 12/ 2013.

⁷ СлужбенилистСРЈ – Међународниуговори, бр. 9/01.

⁸ СлужбенилистСРЈ – Међународниуговори, бр. 1/01.

⁹ Република Србија је закључила двостране уговоре са следећи м државама: Аустријом, Белгијом, Црном Гором, Белорусијом, Босном и Херцеговином, Бугарском, Грчком, Мађарском, Македонијом, Монголијом, Пољском, Румунијом, Русијом, Украјном, Словачком, Чешком, Словенијом, Турском, Кипром и Хрватском.

¹⁰ Сл. листСФРЈ, бр. 43/82 и 72/82 - испр., Сл. листСРЈ, бр. 46/96 иСл. гласникРС, бр. 46/2006 - др. закон.

на међусобни однос појединачних извора. Даље, у циљу сагледавања недостатка законских одредби Републике Србије о начинима сазнања страног права, рад садржи и приказ њиховог упоредног начина регулисања у државама региона.

2. ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА О ОБАВЕШТЕЊИМА О СТРАНОМ ПРАВУ¹¹

Као последица оснивања Европске уније и успостављања четири слободе кретања, дошло је до повећања броја прекограничних спорова, а самим тим и до примене колизионих норми и страног права.¹² Из тог разлога *Ad hoc* Комитет о правној сарадњи Савета Европе је уврстио питање обавештења о страном праву у проширени правни програм Савета Европе,¹³ који је представљен на Трећој конференцији европских министара правде у Даблину 1964. године.¹⁴ У Резолуцији бр. 2 европски министри правде су препоручили да се припреми вишестрана конвенција која ће регулисати питање обавештења о страном праву.¹⁵ Комитет експерата је радио на изради Конвенције, која је донета у Лондону 07.06.1968. године, а ступила на снагу 07.12.1969. године.¹⁶

Европска конвенција прописује три кумулативна услова која морају бити испуњена, како би се њене одредбе примениле. Први услов се тиче предмета захтева, односно да је исти везан за грађанску и привредну

---

¹¹ Државе уговорнице су: Албанија, Аустрија, Азербеджајн, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Хрватска, Кипар, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Француска, Джорџија, Немачка, Грчка, Мађарска, Исланд, Италија, Литванија, Лихтенштајн, Латвија, Луксембург, Малта, Монако, Црна Гора, Холандија, Северна Македонија, Норвешка, Пољска, Португалија, Молдавија, Румунија, Русија, Сан Марино, Србија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарска, Турска, Украјна, Велика Британија, Белорусија, Коста Рика, Мексико и Мароко.

¹² Council of Europe, Explanatory Report to the European Convention on Information on Foreign Law, European Treaty Series-No. 62.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/062>.

материју, други услов је да захтев потиче од стране правосудног органа и последњи услов је да се захтев односи на поступак који је покренут.

Европска конвенција прописује да једна држава уговорница има право да од друге државе уговорнице захтева обавештење о праву (материјалном и процесном) из грађанске и привредне материје, као и о организацији правосуђа.¹⁷ С обзиром да текст Европске конвенције не прецизира да ли се може захтевати и право који је престало да важи, заузето је становиште да може, пошто Европска конвенција не прописује да право мора бити на снази у време подношења захтева.¹⁸ Европска конвенција даје могућност државама уговорницама да прошире поље примене на друге правне области закључењем споразума.¹⁹ Република Србија није закључила такав споразум.

Захтев за обавештењем (у даљем тексту: захтев) мора потицати од стране правосудног органа.²⁰ Право државе моћи ће одређује шта се сматра правосудним органом,²¹ као и да ли арбитражни суд може да захтева обавештење о страном праву посредством правосудног органа²². Минимум три државе уговорнице могу да закључе споразум којим се обавештење о страном праву даје и на захтев других органа.²³ Република Србија није закључила такав споразум, што значи да само правосудни орган може сачинити захтев, али не и други надлежни орган (нпр. орган државне управе).

Европска конвенција прописује да захтев мора да садржи назив правосудног органа од кога захтев потиче, природу предмета, питања у погледу којих се жели обавештење, чињенице које су од значаја за постављена питања и, уколико је потребно, прилажу се копије докумената у циљу да се захтев што боље разуме.²⁴ Захтев може да садржи и питања из других области поред грађанске и привредне, али само ако су у вези са главним питањима из захтева.²⁵ То значи да

¹⁷ Чл. 1 ст. 1. Европске конвенције.

¹⁸ Explanatory Report to the European Convention on Information on Foreign Law.

¹⁹ Чл. 1. ст. 2. Европске конвенције.

²⁰ Чл. 3. ст. 1. Европске конвенције.

²¹ Explanatory Report to the European Convention on Information on Foreign Law.

²² Ibid.

²³ Чл. 3. ст. 3. Европске конвенције.

²⁴ Чл. 4. ст. 1. и 2. Европске конвенције.

²⁵ Чл. 4. ст. 3. Европске конвенције.

правосудни орган може тражити обавештење нпр. из радног права, ако је у вези са главним питањем из грађанске материје.²⁶ Уколико захтев није сачинио правосудни орган, уз исти треба приложити одлуку правосудног органа којом се захтев одобрава (нпр. захтев су сачиниле странке поступка).²⁷ ²⁸ Захтев и прилози се састављају на језику или на једном од званичних језика замољене државе или уколико су на језику државе мољиле, потребно је приложити превод на језик замољене државе.²⁹ Минимум две државе уговорнице могу закључити споразум којим се одступа од претходно наведеног.³⁰ Република Србија није закључила такав споразум.

Правосудни орган прослеђује захтев и прилоге надлежном органу своје државе (у даљем тексту: отпремни орган) који их прослеђује надлежном органу замољене државе.³¹ Држава уговорница може именовати један или више отпремних органа.³² Уколико држава мољила нема надлежни отпремни орган, правосудни орган директно прослеђује захтев са прилозима надлежном органу за пријем државе мољиле.³³ Претходно наведено се не примењује, с обзиром да су све државе уговорнице именовале отпремне органе. У зависности од државе до државе, као отпремни органи су именовани следећи органи: Министарство правде³⁴, Врховни суд³⁵, Јавно тужилаштво³⁶, Институт за међународно и стране

---

²⁶ Explanatory Report to the European Convention on Information on Foreign Law.

²⁷ Ibid.

²⁸ Чл. 4. ст. 4. Европске конвенције.

²⁹ Чл. 14. ст. 1. Европске конвенције.

³⁰ Чл. 14 ст. 2. Европске конвенције.

³¹ Чл. 5. Европске конвенције.

³² Чл. 2. ст. 2. Европске конвенције.

³³ Чл. 5. Европске конвенције.

³⁴ Албанија, Аустрија, Азербејџан, Беларусија, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Хрватска, Кипар, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Француска, Грузија, Немачка, Мађарска, Исланд, Италија, Литванија, Латвија, Литхенштајн, Монако, Луксембург, Холандија, Северна Македонија, Норвешка, Пољска, Португалија, Молдавија, Румунија, Русија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарска, Турска, Украјна.

³⁵ Коста Рика.

³⁶ Малта.

право³⁷ или Министарство спољних послова.^{38 39} У Републици Србији отпремни орган је Министарство правде.

Иако Европска конвенција не регулише детаљније улогу отпремног органа, у складу са праксом међународне правне помоћи, отпремни орган када за прими захтев са прилозима проверава да ли је захтев потпун, да ли је правосудни орган навео исправан назив пријемног органа, да ли захтев потиче од правосудног органа, да ли је захтев у вези са грађанском или привредном материјом, да ли је поступак покренут, да ли су захтев и пропратна документација сачињени на језику замољене државе или је приложен превод на језику замољене државе.⁴⁰ Уколико утврди неправилности и у зависности од њихове врсте отпремни орган враћа захтев или са поуком да се захтев не може проследити због неиспуњена битних услова Конвенције (нпр. зато што није покренут поступак и самим тим не постоји један од битних услова за примену Конвенције) или са поуком како да се отклоне недостаци (нпр. назначити исправан назив пријемног органа или превести захтев и документа на језик замољене државе).⁴¹

Држава уговорница, за разлику од отпремних органа, може одредити само један орган који је надлежан за пријем захтева (у даљем тексту: пријемни орган).⁴² Пријемни орган мора бити министарство или неки други државни орган.⁴³ Државе уговорнице су за пријемне органе именовале исте органе које су именовале за отпремне органе, осим Белгије која је за пријемни именовала Министарство правде, а за отпремни Министарство спољних послова.⁴⁴ У Републици Србији пријемни орган је Министарство правде. Улога пријемног органа је да прими захтев⁴⁵ и сачини одговор на тај захтев или да га проследи другом

---

³⁷ Грчка.

³⁸ Мексико и Велика Британија.

³⁹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/062/declarations?pauth=UR9tmaGa>.

⁴⁰ Према пракси Министарства правде.

⁴¹ Према пракси Министарства правде.

⁴² Чл. 2. став 1. Европске конвенције.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/062/declarations?pauth=UR9tmaGa>.

⁴⁵ Чл. 2 ст. 1. а) Европске конвенције.

надлежном државном органу.⁴⁶ Пријемни орган може захтев проследити приватном телу или овлашћеном адвокату ради сачињавања одговора, али само у одговарајућим случајевима или због потребе организације посла.⁴⁷ Уколико би сачињавање одговора од претходно наведених лица изискивало трошкове, пријемни орган је дужан да пре наслеђивања захтева предочи трошкове правосудном органу и затражи његову сагласност.⁴⁸ У Републици Србији, Министарство правде сачињава одговоре на захтеве, с тим што када су у питању сложенији захтеви, исти се прослеђују Институту за упоредно право.⁴⁹

У складу са праксом међународне правне помоћи, пријемни орган по пријему захтева прво испитује испуњеност услова прописаних Конвенцијом. Уколико је захтев непотпун или захтев и прилози нису сачињени на језику замољене државе, пријемни орган ће исте вратити са поуком да се захтев употпуни или да се документација преведе на званични језик замољене државе. Уколико је захтев потпун, али не постоји испуњеност услова прописаних Конвенцијом, пријемни орган одбија захтев (не потиче од правосудног органа, захтев се не односи на грађанску или привредну материју или захтев није у вези са покренутиим поступком). Када је захтев потпун и испуњени су услови прописани Конвенцијом, сачињава се одговор на захтев (у даљем тексту: одговор).

У погледу садржине одговора, Европска конвенција прописује да исти треба да садржи информације, односно релевантне прописе и/или судске одлуке, које правосудном органу омогућавају да на објективан и непристрасан начин дође до одлуке.⁵⁰ Уколико је потребно, одговору се прилажу и изводи из стручних радова и припремних материјала, као и коментари и образложења.⁵¹ У циљу остварења судске независности, Европска конвенција прописује да садржина одговора не обавезује правосудни орган.⁵² Када орган који сачињава одговор сматра да је

---

⁴⁶ Чл. 6 ст. 1. Европске конвенције.

⁴⁷ Чл. 6 ст. 2. Европске конвенције.

⁴⁸ Чл. 6 ст. 3. Европске конвенције.

⁴⁹ Према пракси Министарства правде.

⁵⁰ Чл. 7. Европске конвенције.

⁵¹ Ibid.

⁵² Чл. 8. Европске конвенције.

потребно допунско обавештење, како би могао да сачини одговор, захтев за допунско обавештење се прослеђује посредством пријемног органа.⁵³

Орган замољене државе је дужан да одговори на захтев у што краћем року,⁵⁴ осим уколико постоје следеће ситуације. Прва ситуација је да спор, у вези са којим је захтев, утиче на интересе замољене државе или да одговор може да угрози безбедност или сувереност замољене државе.⁵⁵ Утицај на интерес замољене државе обухвата како ситуацију када је замољена држава странка у предметном спору, тако и када су њени интереси укључени или погођени решавањем спора.⁵⁶ Друга ситуација је када се правосудни орган не сагласи са трошковима које има приватно тело или овлашћени адвокат у сачињавању одговора, а трећа ситуација је када правосудни орган одбије да достави додатне информације у вези са допунским обавештењем.⁵⁷

Одговор се саставља на језику замољене државе⁵⁸ и исти се посредством пријемног органа замољене државе прослеђује отпремном органу државе мољиле, који га прослеђује правосудном органу, односно директно се прослеђује правосудном органу уколико држава мољила нема отпремни орган.⁵⁹ Државе уговорнице не носе трошкове сачињавања одговора.⁶⁰ Изузетак постоји када постоји сагласност правосудног органа да пријемни орган проследи захтев приватном телу или овлашћеном адвокату, при чему те трошкове сноси држава мољила.⁶¹ Минимум две државе уговорнице могу да дерогирају одредбу која се тиче трошкова посредством закључења споразума.⁶²

По мом мишљењу, Европска конвенција има два недостатка. Први недостатак је нерегулисање питања легализације докумената. То значи да сва документа морају бити легализована (пуна легализација или Хашки апостил), осим уколико има места примени двостраних уговора о

---

⁵³ Чл. 13. Европске конвенције.

⁵⁴ Чл. 12. Европске конвенције.

⁵⁵ Чл. 11. Европске конвенције.

⁵⁶ Explanatory Report to the European Convention on Information on Foreign Law.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Чл. 14. ст. 1. Европске конвенције.

⁵⁹ Чл. 9. Европске конвенције.

⁶⁰ Чл. 15. ст. 1. Европске конвенције.

⁶¹ Ibid.

⁶² Чл. 15. ст. 2. Европске конвенције.

међународној правној помоћи који између осталог регулишу и ослобађање од легализације. Прописивањем такве одредбе остваривање међународне правне помоћи би било ефикасније и брже. Други недостатак је нерегулисање одговорности за непотпуне или нетачне одговоре, с обзиром да се сматра да се то питање решава унутрашњим правом државе.⁶³ У пракси, се као недостатак Конвенције истиче проблем у сачињавању захтева, односно да садржина конкретних правних питања зависи од суца који их поставља, односно да се формулишу складно правним појмовима у значењу које им се даје у његовом правном поретку, који се не морају поклапати са значењем и систематизацијом правног поретка чија се садржина тражи (Сикирић, 2006).

2. ВИШЕСТРАНИ УГОВОРИ *LEX SPECIALIS* И ОДНОС СА ЕВРОПСКОМ КОНВЕНЦИЈОМ

Обавештење о страном праву је као споредно питање регулисано у вишестраним уговорима *lex specialis*, који су донети под окриљем универзалних и регионалних организација. То значи да се надлежни орган државе уговорнице вишестраног уговора *lex specialis* може посредством централног органа обратити централном органу друге државе уговорнице вишестраног уговора *lex specialis* са молбом за достављање обавештења о њеном праву.

Конвенција о остваривању алиментационих захтева у иностранству прописује да свака држава уговорница обавештава Генералног секретара Уједињених нација о доказима који су потребни по њеном закону за утврђивање алиментационих потраживања и о осталим условима предвиђеним њеним законом.⁶⁴ Хашка конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце прописује да централни извршни органи предузимају све мере за пружање општих информација о важећем праву односне државе у вези са применом ове конвенције.⁶⁵ Хашка конвенција о олакшању међународног приступа судовима прописује да отпремни орган, по сазнању којим располаже, помаже

⁶³ Explanatory Report to the European Convention on Information on Foreign Law.

⁶⁴ Чл. 3. ст. 2. Конвенција о остваривању алиментационих захтева у иностранству.

⁶⁵ Чл. 7. ст. 2. тач. е) Хашка конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце.

подносиоцу молбе о остваривању права на правну помоћ да поднесе сва документа или податке, који су неопходни да се о молби донесе одлука.⁶⁶ Хашка конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце прописује да централни органи у вези са применом Конвенције дају обавештење о законодавству у њиховим државама у материји заштите деце.⁶⁷ Хашка конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења прописује да централни органи дају обавештење о праву својих држава у материји усвојења.⁶⁸ Европски споразум о прослеђивању молби за судску помоћ прописује обавезу централних органа да достављају једни другима обавештење о њиховим прописима који регулишу правну помоћ у грађанској, привредној и управној материји.⁶⁹ Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања прописује да централни органи, у циљу лакшег спровођења конвенције, достављају на захтев обавештења о њиховом праву на старање о деци и његове измене.⁷⁰

У складу са претходно наведеним, вишестрани уговори *lexspecialis* се разликују у следећем у односу на Европску конвенцију. Обавештење о страном праву се доставља само у вези са поступком који је покренут на основу вишестраног уговора *lex specialis*. Садржина молбе за обавештење о страном праву није регулисана, док у погледу садржине одговора, надлежни орган може да достави само прописе, али не и судске одлуке или изводе из стручних радова. Централни орган за пријем захтева је надлежан за сачињавање одговора на захтев, односно не прописује се могућност да одговор сачини овлашћени адвокат или приватно тело. У погледу језика на ком мора бити сачињен захтев, надлежни орган га може доставити или на језику замољене државе или на енглеском и/или

---

⁶⁶ Чл. 6. ст. 1. Хашка конвенција о олакшању међународног приступа судовима.

⁶⁷ Чл. 30. ст. 2. Хашка конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце.

⁶⁸ Чл. 7. ст.1 тач. а) Хашка конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења.

⁶⁹ Чл. 7. Европског споразума о прослеђивању молби за судску помоћ.

⁷⁰ Чл. 3. ст. 2. тач. б) Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања.

француском језику, у зависности од тога да ли је замољена држава ставила резерву на примену одредби које се тичу језика.⁷¹

4. ДВОСТРАНИ УГОВОРИ И ОДНОС СА ЕВРОПСКОМ КОНВЕНЦИЈОМ

Већина двостраних уговора о међународној правној помоћи, које је закључила Република Србија, садрже одредбу о обавештењу о страном праву из грађанске и привредне материје. Том одредбом се прописује обавеза централних органа (Министарство правде⁷² или Министарство спољних послова⁷³) да достављају на захтев једни другима текст прописа који важе и/или су важили на подручју тих држава, а ако је потребно и обавештења о одређеним правним питањима. Детаљном анализом могу се уочити разлике у садржини тих одредби, односно да ли се могу тражити текстови прописа који важе⁷⁴ и/или су важили,⁷⁵ као и да ли се могу⁷⁶ или не могу⁷⁷ тражити обавештења о одређеним питањима.

---

⁷¹ Таконпр. чл. 28. ст. 1. и 2. Хашке конвенције о олакшању међународног приступа судовима прописује да држава уговорница може искључити употребу енглеског или француског или обај езика, док чл. 24. ст. 2. Хашке конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце прописује да држава уговорница може искључити употребу или енглеског или француско гјезика, али не и оба.

⁷² Двострани уговори са: Белгијом, Чешком, Словачком, Црном Гором, Белорусијом, Босном и Херцеговином, Грчком, Мађарском, Македонијом, Монголијом, Пољском, Румунијом, Русијом, Украјном, Словачком, Чешком, Словенијом, Турском, Кипром и Хрватском.

⁷³ Двострани уговори са: Аустријом и Бугарском.

⁷⁴ Двострани уговори са: Аустријом, Белгијом, Чешком, Црном Гором, Белорусијом, Босном и Херцеговином, Бугарском, Грчком, Мађарском, Македонијом, Монголијом, Пољском, Румунијом, Русијом, Украјном, Словачком, Чешком, Словенијом, Турском, Кипром и Хрватском.

⁷⁵ Двострани уговори са: Аустријом, Белгијом, Чешком, Црном Гором, Белорусијом, Босном и Херцеговином, Бугарском, Мађарском, Македонијом, Монголијом, Пољском, Румунијом, Русијом, Украјном, Словачком, Чешком, Словенијом, Кипром и Хрватском.

⁷⁶ Двострани уговори са: Аустријом, Белгијом, Чешком, Црном Гором, Белорусијом, Босном и Херцеговином, Бугарском, Мађарском, Македонијом,

Такође, уговори не одређују која су то обавештења о одређеним питањима, што значи да централни пријемни орган то тумачи у складу са својим прописима и праксом. Уговори са Белгијом⁷⁸ и Турском⁷⁹ су отишли корак даље и предвиђају могућност тражења обавештења о судским одлукама и судској пракси. У погледу прослеђивања захтева и језика примењују се одредбе двостраних уговора које уређују начин достављања замолница и језик.

У складу са претходно наведеним, двострани уговори се разликују у следећем у односу на Европску конвенцију. Осим суда и други орган који је надлежан да одлучује о грађанској и привредној материји може сачинити захтев. Садржина захтева није прописана, док централни органи су надлежни за сачињавање одговора, искључујући могућност да одговор сачини приватно тело или овлашћени адвокат.

5. ЗАКОН О РЕШАВАЊУ СУКОБА ЗАКОНА СА ПРОПИСИМА ДРУГИХ ЗЕМАЉА (ЗРСЗ)

ЗРСЗ прописује да се његове одредбе примењују на статусне, породичне, имовинске и друге материјалноправне односе са међународним елементом,⁸⁰ под условом да претходно наведени односи нису регулисани другим законом или међународним уговором⁸¹. Према чл. 13 ЗРСЗ, када колизиона норма упути на примену страног права, суд или други надлежни орган по службеној дужности утврђује садржину тог права (колизионе и материјалне норме), односно терет доказивања садржине страног права није на странкама.

Садржина страног права се утврђује на два начина: први је да орган затражити обавештење о страном праву од Министарства правде, а други је на основу јавне исправе о садржини страног права коју је поднела

Монголијом, Пољском, Румунијом, Словачком, Чешком, Словенијом и Хрватском.

⁷⁷ Двострани уговори са: Русијом, Украјном и Кипром.

⁷⁸ Чл. 11.

⁷⁹ Члан 4.

⁸⁰ Чл. 1. ст. 1. ЗРСЗ.

⁸¹ Чл. 3. ЗРСЗ.

странка у поступку.⁸² Обавештење Министарства правде не обавезује орган (Станивуковић и Живковић, 2013), с тим што у пракси судови прихватају те информације и на њима заснивају своју одлуку (Ђорђевић и Мешкић, 2016), док се поднета јавна исправа може побијати како у погледу садржине тако и у погледу аутентичности (Станивуковић и Живковић, 2013).

Пошто ЗРСЗ користи израз може, а не мора, домаћи аутори су сагласни да надлежни орган може сазнати садржину страног права и на друге начине (Станивуковић и Живковић, 2013), али је дужан да у одлуци образложи начин сазнања садржине страног права (Ђорђевић, 2016). Један од начина је да надлежни орган саслуша вештака са знањем о страном праву или да се обрати научној институцији која би могла да да мишљење о садржини страног права (нпр. Институт за упоредно право) (Ђорђевић, 2016). Такође, надлежни орган, ако познаје језик државе чије право треба да примени, може да претражује стране правне изворе и страну судску праксу (Ђорђевић, 2016). Даље, странке могу поднети и друге исправе о садржини страног права или мишљења вештака за страно право, а које подлежу општим правилима о оцени доказа (Ђорђевић, 2016).

За разлику од становишта домаћих аутора да надлежни орган може сазнати садржину страног права и на друге начине, домаћи судови су заузели становиште да члан 13. ЗРСЗ треба уско тумачити, односно да се садржина страног права може утврдити једино начинима прописаним у члану 13. ст. 2. и 3. ЗРСЗ (Ђорђевић, 2016). Наиме, Виши привредни суд (сада: Привредни апелациони суд) у образложењу одлука истиче да првостепени суд не може засновати своју одлуку на овереном преводу прописа страног права, с обзиром да није заснован на тексту страног закона у форми јавне исправе, издате од стране надлежног органа, као што је прописано Европском конвенцијом (Ђорђевић, 2016). Такође у образложењу једне пресуде се налаже првостепеном суду или да тражи обавештење о садржини страног права од Министарства правде или да тужилац достави текст страног права у форми јавне исправе са овереним преводом судског тумача (Ђорђевић, 2016). Овакво образложење је контрадикторно и, такође, пребацује терет доказивања на странку, чиме се страно право изједначава са чињеницом коју странка мора да докаже (Ђорђевић, 2016). Члан 13. ЗРСЗ на недвосмислен начин прописује

---

⁸² Чл. 13 ст. 2. и 3. ЗРСЗ.

обавезу надлежног органа да утврди и примени страно право *ex officio*, што значи да се надлежни орган не може ослободити ове своје обавезе из разлога што странка није поднела јавну исправу или зато што је обавештење министарства непотпуно или је изостало (Ђорђевић, 2016).

У погледу предмета сазнања, указујем на чињеницу да надлежни орган мора прво да утврди садржину страног колизионог права, узимајући у обзир члан 6. ЗРСЗ, који регулише установу *реввои*, па тек онда садржину страног материјалног права (Ђорђевић, 2016). Према пракси Министарства правде, надлежни органи достављају захтеве о садржини страног материјалног права, игноришући постојање института *реввои* или у неким случајевима, достављају малтене целокупне списе предмета. Када је у питању садржина страног материјалног права, суд треба да сазна садржину правних прописа стране државе (међународне у унутрашње изворе права), као и да се информише о судској пракси, а ако је потребно да истражи и утврди ставове доктрине о неком конкретном правном питању. У пракси, претходно наведено се не примењује.

Када утврди садржину страног права, надлежни орган га примењује у складу са његовим смислом и појмовима које садржи.⁸³ То значи да надлежни орган мора да тумачи страно право по правилима и методама тумачења те стране државе, а не по сопственом нахођењу и у складу са правилима сопственог права, што значи да ће у већини случајева морати да истражи судску праксу у страној држави, како би утврдио како се те норме тумаче и примењују у њој (Ђорђевић и Мешкић, 2016).

У случају да надлежни орган не примени или погрешно примени страно право, узимајући у обзир чињеницу да страно право има исти третман као и домаће право, странка може изјавити жалбу, ревизију и захтев за заштиту законитости (Ђорђевић и Мешкић, 2016).

С обзиром да ЗРСЗ не прописује алтернативна решења у случају немогућности сазнања страног колизионог права, могућа су два решења (Ђорђевић и Мешкић, 2016). Прво је да се страно колизионо право замени домаћим колизионим правом, а друго је да се примени домаће материјално право (Ђорђевић и Мешкић, 2016). С обзиром да се другим решењем не спроводи цели колизионоправни процес, целисходно је прихватити прво решење, којим се остварују остала начела међународног права (Ђорђевић и Мешкић, 2016). У погледу немогућности сазнања

---

⁸³ Чл. 9. ЗРСЗ.

страног материјалног права, став доктрине је да надлежни орган, из прагматичних разлога (правна сигурност, предвидљивост и економичност у поступку) (Сикирић, 2006), примени домаће материјално право (Варади и др., 2012), уз обавезу да у образложењу одлуке наведе које су радње предузете у циљу сазнања страног права (Станивуковић и Живковић, 2013).

Када се поступак води пред страним надлежним органом који треба да примени српско право, ЗРСЗ прописује да је Министарство правде надлежно за издавање уверења о српским прописима који су важили или важе у Србији (*certificat de coutume*).⁸⁴ Захтев за издавање уверења подноси страни надлежни орган посредством замолнице или физичко лице. У уверењу се наводи назив прописа, датум кад је донет, односно када је престао да важи и дословни текст одговарајућих одредаба тог прописа.⁸⁵

Радна група коју је формирало Министарство правде је израдило Нацрт Закона о међународном приватном праву (у даљем тексту: Нацрт ЗМПП)⁸⁶, који имплементира модерна решења упоредног међународног приватног права. Осим обавештења о садржини страног права од Министарства правде⁸⁷, надлежни орган може да затражи стручно мишљење о страном праву (нпр. од Института за упоредно право) или да утврди његову садржину на сваки погодан начин.⁸⁸ Новина у односу на ЗРСЗ је и та да странке имају право да затраже од Министарства правде објашњење о садржини страног права, као и да поднесу исправе, како приватне тако и јавне, или стручна мишљења о садржини страног права.⁸⁹ У једном тренутку Нацрт ЗМПП је садржао и одредбу којом се прописује да ако надлежни орган не може сазнати страно право примени право које је у најближој вези са тим правом или *lex fori*, али је Радна група одустала од таквог решења (Станивуковић и Живковић, 2013).

---

⁸⁴ Чл. 106. ст. 1. ЗРСЗ.

⁸⁵ Чл. 106. ст. 2. ЗРСЗ.

⁸⁶ <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php>.

⁸⁷ Чл. 40. ст. 2. Нацрт ЗМПП.

⁸⁸ Чл. 40. ст. 3. Нацрт ЗМПП.

⁸⁹ Чл. 40. ст. 4. Нацрт ЗМПП.

6. КРАТАК ОСВРТ НА САЗНАЊЕ И ПРИМЕНУ СТРАНОГ ПРАВА У ДРЖАВАМ РЕГИОНА

Правни извори у државама региона су исти као и у Србији, односно примењује се Европска конвенција, двострани уговори и закон који уређује приватно-правне односе са међународним елементом. После распада Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, неке државе (Република Словенија, Северна Македонија, Република Хрватска, Црна Гора) су донеле нове законе којима се уређују приватноправни односи са међународним елементом, усклађене са модерним упоредним решењима међународног приватног права, док неке нису, односно и даље је на снази ЗРСЗ (Босна и Херцеговина). Словенија је 1999. године донела Закон о међународном приватном праву (у даљем тексту: словеначки ЗМПП)⁹⁰, Северна Македонија је 2007. године донела Закон о међународном приватном праву (у даљем тексту: македонски ЗМПП),⁹¹ Црна Гора је 2014. године донела Закон о међународном приватном праву (у даљем тексту: црногорски ЗМПП)⁹² и Република Хрватска је 2017. године донела Закон о међународном приватном праву (у даљем тексту: хрватски ЗМПП)⁹³. Словеначки ЗМПП,⁹⁴ македонски ЗМПП (Bonomi & Volken, 2008), црногорски ЗМПП⁹⁵ и хрватски ЗМПП,⁹⁶ као и ЗРСЗ, прописују обавезу надлежног органа да по службеној дужности утврди садржину страног права и да га тумачи и примени на исти начин као што се то чини у држави о чијем се праву ради.

У погледу начина сазнања словеначки ЗМПП,⁹⁷ македонски ЗМПП (Bonomi & Volken, 2008), црногорски ЗМПП⁹⁸ и хрватски ЗМПП,⁹⁹ као и

---

⁹⁰ *Uradni list RS*, št. 56/99 i 45/08.

⁹¹ *Služben Vesnik na Republika Makedonija*, br. 87/2007.

⁹² Сл. лист ЦГ, бр. 1/2014, 6/2014 - испр., 11/2014 - испр., 14/2014 и 47/2015 - др. закон.

⁹³ *Narodne novine*, 101/2017.

⁹⁴ Чл. 12 ст. 1. словеначки ЗМПП.

⁹⁵ Чл. 6 ст. 1. црногорски ЗМПП.

⁹⁶ Чл. 8. ст. 1. хрватски ЗМПП.

⁹⁷ Чл. 12. ст. 2. и 3. словеначки ЗМПП.

⁹⁸ Чл. 6. ст. 2 и 3. црногорски ЗМПП.

⁹⁹ Чл. 8. ст. 3. и 4. хрватски ЗМПП.

ЗРСЗ, предвиђају сазнање садржине страног права посредством министарства правде или подношењем исправе од стране странке. Указујем на чињеницу да црногорски ЗМПП¹⁰⁰ прописује да странка може поднети исправу, што значи приватну или јавну исправу, а хрватски ЗМПП¹⁰¹ да странка може поднети јавну или приватну исправу, чиме се на недвосмислен начин прописује да је суд дужан да прихвати како приватну тако и јавну исправу.

Додатне начине сазнања садржине страног права предвиђају црногорски ЗМПП, хрватски ЗМПП и македонски Нацрт ЗМПП. Тако црногорски ЗМПП прописује да се садржина страног права може утврдити или у складу са међународним уговорима, што се по мом мишљењу и подразумева, с обзиром да су потврђени међународни уговори саставни део правног поредка,¹⁰² или на основу мишљења стручњака и специјализованих институција,¹⁰³ или на основу другог вида помоћи од стране странке,¹⁰⁴ или на основу обавезивања странака да сарађују у утврђивању страног права, када странке изаберу меродавно право.¹⁰⁵ Хрватски ЗМПП предвиђа сазнање садржине страног права и посредством неког другог органа или вештака или специјализованих установа.¹⁰⁶ Македонски Нацрт ЗМПП предвиђа сазнање садржине страног права и посредством мишљења стручњака (Jassel-Holst, 2016).

У случају да се се садржина страног права не може утврдити на законом уређене начине, хрватски ЗМПП,¹⁰⁷ словеначки ЗМПП¹⁰⁸ и македонски ЗМПП (Jassel-Holst, 2016) прописују да се примењује *lex fori*.¹⁰⁹

---

¹⁰⁰ Чл. 6. ст. 3. словеначки ЗМПП.

¹⁰¹ Чл. 8. ст. 4. хрватски ЗМПП.

¹⁰² Чл. 6. ст. 2. црногорски ЗМПП.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Чл. 6. ст. 3. црногорски ЗМПП.

¹⁰⁵ Чл. 6 ст. 4. црногорски ЗМПП.

¹⁰⁶ Чл. 8 ст. 3. хрватски ЗМПП.

¹⁰⁷ Чл. 8. ст. 5. хрватски ЗМПП.

¹⁰⁸ Чл. 12. ст. 4. словеначки ЗМПП.

¹⁰⁹ Чл. 8. ст. 5. хрватски ЗМПП.

7. ЗАКЉУЧАК

На основу свега претходног наведеног произилази да када су у питању поступци са међународним елементом и када колизиона норма упути на примену страног права, Србија и државе региона усвајају став да надлежни орган по службеној дужности утврђује његову садржину.

Сазнање страног права, односно примена правних извора у конкретном случају зависи од више елемената као што су: да ли је надлежни орган правосудни или управни орган, да ли је пред надлежним органом покренут поступак у складу са вишестраним уговором *lex specialis*, да ли је држава чије се право мора применити уговорница вишестраног уговора или двостраног уговора.

Када је поступак покренут пред правосудним органом, он може сазнати садржину страног права или посредством Европске конвенције или двостраног уговора или ЗРСЗ. Уколико је држава чије се право треба применити држава уговорница Европске конвенције, примењује се Европска конвенција, а ако је уговорница двостраног уговора примењује се двострани уговор. У случају да је држава уговорница Европске конвенције и двостраног уговора, с обзиром да Европска конвенција не садржи одредбу која регулише однос са другим уговорима, примењује се Европска конвенција пошто представља уговор *sedes materiae*. Када држава чије се право треба применити није уговорница ни двостраног уговора ни Европске конвенције примењује се ЗРСЗ.

Уколико је поступак покренут пред другим надлежним органом (нпр. орган управе), он може сазнати садржину страног права на основу двостраног уговора или ЗРСЗ, с обзиром да се Европска конвенција примењује само на правосудне органе. Уколико је са државом чије се право треба применити држава са којом је закључен двострани уговор, примениће се тај уговор, у супротном примениће се ЗРСЗ.

Уколико је пред надлежним органом покренут поступак на основу вишестраног *lex specialis* уговора, он може да сазна садржину страног права у складу са одредбама тог уговора, уколико је држава чије се право мора применити држава уговорница тог уговора.

Узимајући у обзир праксу надлежних органа у погледу уског (према мом мишљењу *contra legem*) тумачења члана 13. ЗРСЗ, указујем на

чињеницу да је потребно усвојити Нацрт новог ЗМПП како би се омогућило странкама да поред јавне исправе поднесу и приватну исправу, као и да би се омогућио већи број начина сазнања садржине страног права, односно посредством стручног мишљења или на сваки погодан начин. По мом мишљењу, било би целисходно у Нацрту ЗМПП предвидети и могућност другог вида помоћи од стране странке. Разлог за претходно наведено лежи у чињеници да постоји могућност надлежног органа да уколико нпр. странка изрази иницијативу доказивања страног права, одбије то позивајући се на чињеницу да када је реч о утврђивању страног права важи истражно начело, а не и расправно начело (Сикирић, 2006). Даље, по мом мишљењу, узимајући у обзир ефикасност поступка и суђење у разумном року, било би целисходно још једом размотрити да се у Нацрт ЗМПП врати одредба која прописује да се, уколико надлежни орган у разумном року не може да утврди садржину страног права, примењује *lex fori*.

ЛИТЕРАТУРА

- Varadi, T., Knežević, G., Bordaš, B., Pavić, V. (2012). *Međunarodno privatno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Đorđević, S., Meškić, Z. (2016). *Međunarodno privatno pravo I – Opšti deo*. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu.
- Станивуковић, М., Живковић, М. (2013), Међународно приватно право. Београд: ЈП „Службени гласник“.
- Bonomi, A., & Volken, P. (2008). Yearbook of Private International Law. Volume X. Sellier European Law Publisher & Swiss Institute of Comparative Law, 441-458.
- Jessel-Holst, C. (2/2016). Makedonija na putu ka modernom međunarodnom privatnom pravu. *Nova Pravna Revija*, 7-14.
- Đorđević, S. (2/2016). Kratak kritički osvrt na tumačenje odredaba čl. 13 ZRSZ o utvrđivanju sadržine stranog prava u odlukama bivšeg Višeg trgovinskog suda u Beogradu. *Nova Pravna Revija*, 36-39.
- Sikirić, H. (2006). Primjena kolizijskih pravila i stranog prava u sudskom postupku. *Zbornik PFZ*, 56 (2-3), 617-686.
- Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља. *Сл. лист СФРЈ*, бр. 43/82 и 72/82 - испр., *Сл. лист СРЈ*, бр. 46/96 и *Сл. гласник РС*, бр. 46/2006 - др. закон).
- Zakon o međunarodnom zasebnem pravu u postupku. *Uradnik RS*, št. 56/99 i 45/08.

- Zakonomeđunarodnomprivatnompravu. *Služben Vesnikna RepublikaMakedonija*, br. 87/2007.
- Законом о међународном приватном праву. *Сл. лист ЦГ*, бр. 1/2014, 6/2014 - испр., 11/2014 - испр., 14/2014 и 47/2015 –др. закон.
- Zakono međunarodnomprivatnompravu. *Narodnepovine*, br. 101/17.
- Европска конвенција о обавештењима о страном праву. *Службени лист СФРЈ- Међународни уговори*, бр. 7/91.
- Конвенција о остваривању алиментационих захтева у иностранству. *Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори и други споразуми*, бр. 2/60.
- Хашка конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце. *Службенилист СФРЈ – Међународниуговори*, бр. 7/91.
- Хашка конвенција о олакшању међународног приступа судовима. *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 4/88.
- Европски споразум о прослеђивању захтева за правну помоћ. *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 9/01.
- Хашка конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце. *Сл. гласник РС-Међународни уговори*, бр. 20/2015.
- Хашка конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења. *Сл. гласник РС-Међунродни уговори*, бр. 12/ 2013.
- Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања. *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 1/01.
- Уговор о узајамном правном саобраћају између ФНР Југославије и Републике Аустрије. *Службени лист ФНРЈ – Додатак*, бр. 8/1955 и *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/83 - др. закон).
- Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Краљевине Белгије о правној помоћи у грађанским и трговачким стварима. *Службени лист СФРЈ– Додатак*, бр. 7/1974.
- Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Бугарске о узајамној правној помоћи. *Службени лист ФНРЈ – Додатак*, бр. 1/1957.
- Конвенција између Федеративне Народне Републике Југославије и Краљевине Грчке о узајамним правним односима. *Службени лист ФНРЈ – Додатак*, бр. 7/1960.
- Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Републике Кипар о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима. *Службенилист СФРЈ– Међународниуговори*, бр. 2/1986.

- Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Пољске о правном саобраћају у грађанским и кривичним стварима. *Службени лист СФРЈ – Додатак*, бр. 5/1963.
- Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Румунске Народне Републике о правној помоћи. *Службени лист ФНРЈ – Додатак*, бр. 8/1961.
- Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Чехословачке Социјалистичке Републике о регулисању правних односа у грађанским, породичним и кривичним стварима. *Службени лист СФРЈ – Додатак*, бр. 13/1964.
- Уговор између Републике Србије и Републике Словеније о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима. *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 9/2011.
- Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Француске Републике о олакшању примене Хашке конвенције о грађанском поступку. *Службени лист СФРЈ – Додатак*, бр. 21/1971.
- Уговор између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима. *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 1/1998.
- Уговор о између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима. *Службени лист СЦГ-Међународни уговори*, бр. 6/2005 и 13/2010.
- Уговор између Републике Србије и Црне Горе о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима. *Сл. гласник РС- Међународни уговори*, бр. 1/2010.
- Уговор о правној помоћи у грађанским, породичним и кривичним стварима између ФНРЈ и СССР. *Службени лист ФНРЈ – Додатак*, бр. 5/1963.
- Уговор о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима између Републике Србије и Републике Белорусије. *Сл. гласник РС - Међународни уговори*, бр. 13/2013.
- Уговор о узајамној правној помоћи у грађанским и трговачким стварима између Републике Србије и Републике Турске. *Сл. гласник РС - Међународни уговори*, бр. 15/2015.
- Уговор о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима између Републике Србије и Републике Македоније. *Службени гласник РС - Међународни уговори*, бр. 5/2012.
- Уговор о пружању правне помоћи у грађанским, породичним и кривичним стварима између СФР Југославије и Монголске Народне Републике. *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 7/1982.
- Council of Europe. *Explanatory Report to the European Convention on Information on Foreign Law*, European Treaty Series-No. 62. Retrieved June 11, 2019, from

---

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c92f3>

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/062>. Retrieved June 11, 2019.

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list//conventions/treaty/062/declarations?pauth=UR9tmaGa>. Retrieved June 11, 2019.

<https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php>. Retrieved June 11, 2019.

*Abstract***COGNITION AND APPLICATION OF FOREIGN LAW IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW OF THE REPUBLIC OF SERBIA**

Today, as a consequence of cross-border movement of people, goods, capital and delivering of services exists more and more cases with international element. Authority of state before which the process is started, firstly by establishes the existences of international jurisdiction. If the authority establishes its competence, by conflict rule it determines *ex officio* the law of state which law should be applied. When the law of foreign state has to be applied, competent authority is obliged *ex officio* to determine and apply it. The methods of cognition of foreign law content are regulated by law regulating private international law, bilateral agreements regulating international legal assistance, multilateral agreements *sedes materiae*, i.e. European Convention on information about foreign law and multilateral agreements *lex specialis*. The purpose of this paper is to present the concepts encompassed in legal sources of the Republic of Serbia, and to compare them mutually as well as to present the provisions of comparative practice, i.e. states in the region.

Key words: bilateral agreement, multilateral agreement, the conflict rule, the methods of cognition of foreign law, applying the foreign law, central authority.